

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-11>

PROBLEMATIC ISSUES OF COMPENSATION FOR DAMAGE TO VICTIMS OF SEA PIRACY

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ ПОТЕРПІЛОМУ ВІД МОРСЬКОГО ПІРАТСТВА

Reznichenko Semen Vasylovich

*Candidate of Legal Sciences, Professor,
Professor of the Department of Civil
and Legal Disciplines
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Резніченко Семен Васильович

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільно-правових
дисциплін
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Reznichenko Hanna Semenivna

*Candidate of Legal Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Criminal and Legal Disciplines
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Резніченко Ганна Семенівна

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Питання відшкодування шкоди для потерпілого має важливе значення як з точки зору відновлення попереднього майнового стану потерпілої особи, так і в контексті кримінально-правової, цивільно-правової охорони прав потерпілого. Також, це має значення з точки зору обов'язку по відшкодуванню збитку для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Ст.446 Кримінального кодексу України передбачає відповідальність за піратство, тобто використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи незброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна [1]. У звіті Міжнародного морського бюро зазначено, що у першому півріччі 2021 року було одержано 61 повідомлення про захоплення судна, 4 повідомлення про спроби нападу, 2 кораблі були обстріляні і одне судно було викрадено [2].

Пірати діють за стандартною схемою: судно береться на абордаж, його команда береться у полон, від власників вимагають мільйонних викупів. [3]. Згідно законодавства України будь-яка особа, яка є

потерпілою від кримінального правопорушення, має право звернутися до суду з позовом до порушника її прав про відшкодування завданої шкоди. Стаття 5 Кодексу торговельного мореплавства України закріплює, що у разі заподіяння судном шкоди, що не передбачена статтями 296 і 314 цього Кодексу, відшкодування завданих збитків регулюється законодавством держави, де мала місце дія або інша обставина, що стала підставою для вимоги про відшкодування шкоди, а якщо шкода заподіяна у відкритому морі, – законодавством держави, під прапором якої плаває судно. За таких обставин компенсаційну функцію по відновленню майнового стану особи повинна брати на себе держава. Розглянемо ситуацію відшкодування шкоди судовласнику, який є потерпілим від піратства, за законодавством України [4].

Вказане питання можна розглядати в декількох напрямках: законодавство та судова практика щодо права відшкодування шкоди потерпілому, внаслідок кримінального правопорушення, а також механізм реалізації даного права.

На законодавчому рівні у п.10 ч.1 ст. 56 Кримінального процесуального кодексу України закріплено що, протягом кримінального провадження потерпілий має право на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом.

Також, ч. 1 статті 128 цього ж Кодексу передбачає, що особа, якій кримінальним правопорушенням або іншим суспільно небезпечним діянням завдано майнової та/або моральної шкоди, має право під час кримінального провадження до початку судового розгляду пред'явити цивільний позов до підозрюваного, обвинуваченого або до фізичної чи юридичної особи, яка за законом несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діяннями підозрюваного, обвинуваченого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

Форма та зміст позовної заяви повинні відповідати вимогам, встановленим до позовів, які пред'являються у порядку цивільного судочинства. Цивільний позов у кримінальному провадженні розглядається судом за правилами, встановленими Цивільним кодексом України. Якщо процесуальні відносини, що виникли у зв'язку з цивільним позовом, Цивільним кодексом України не врегульовані, до них застосовуються норми Цивільного процесуального кодексу України за умови, що вони не суперечать засадам кримінального судочинства. (ч. 4,5 ст. 128 КПК України) [5].

Стаття 1177 Цивільного кодексу України закріплює, що шкода, завдана фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, відшкодовується відповідно до закону. Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення,

компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом [6, с. 58].

Стаття 1207 Цивільного кодексу встановлює обов'язок держави відшкодувати шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину : Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю внаслідок злочину, відшкодовується потерпілому або особам, визначеним статтею 1200 Цивільного кодексу, державою, якщо не встановлено особу, яка вчинила злочин, або якщо вона є неплатоспроможною. Умови та порядок відшкодування державою шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю, встановлюються законом [7].

Як вірно зазначає Ус О. М. диспозиції ч. 2 ст. 1177 та ст. 1207 Цивільного кодексу України відсилають до спеціальних законів, які повинні закріплювати процедуру реалізації цих положень, але такі закони на сьогодні відсутні. Отже практична реалізація цих норм неможлива. Не підлягають в даному випадку також і норми Конституції України, як норми прямої дії, оскільки Конституція України не передбачає права на відшкодування за рахунок держави шкоди потерпілому внаслідок кримінального правопорушення [8, с. 84].

Шкода, завдана злочиним, може бути майновою, фізичною чи моральною. Закріплюючи право потерпілого на відшкодування шкоди, законодавець закріплює його право на відшкодування будь-якого виду шкоди, яка була спричинена злочиним. Цивільний кодекс України встановлюючи обов'язок відшкодування шкоди потерпілому в результаті вчинення злочину за рахунок Державного бюджету України, не встановлює який конкретно вид шкоди повинен бути відшкодований, отже теоретично ним може бути і моральна шкода. Приймаючи до уваги важливість цього питання, в Україні повинен бути розроблений дієвий механізм відшкодування шкоди потерпілому від кримінальних правопорушень, в тому числі, міжнародного характеру.

Література:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (дата звернення: 17.12.2024)

2. Морські пірати стали атакувати менше: кількість нападів найнижча за 27 років – ІМБ. URL : <https://mind.ua/news/20228629-morski-pirati-stali-atakuvati-menshe-kilkist-napadiv-najnizhcha-za-27-rokiv-imb> (дата звернення: 17.12.2024)

3. Піратство розоряє судноплавний бізнес. URL : <https://www.dw.com/uk/%D0%BF%D1%96%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE->

%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%8F%D1%94-
%D1%81%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D0%BB%D0
%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%B9-
%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81/a-16819388
(дата звернення: 16.12.2024)

4. Кодекс торговельного мореплавства України : Закон України від 23.05.1995 р. № 176/95-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 16.12.2024)

5. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 16.12.2024)

6. Резніченко С.В., Церковна О.В. Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності за завдання шкоди: теорія і практика : Монографія. Одеса : ОДУВС, 2009. 188 с.

7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 17.12.2024)

8. Ус О. В., Ус М. В. Відшкодування шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. *Право і суспільство*. 2015. № 3(3). С. 82-87.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-527-3-12>

MILITARY LAW IS A SCIENCE FOR THE SECURITY OF THE STATE

ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО – НАУКА ДЛЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Sainchin Sergey Oleksandrovich

*Lecturer at the Department of Criminal
Law, Institute of Law and Security
Odesa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Сайчин Сергій Олександрович

*викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін інституту права та безпеки
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

У науковій літературі поняття безпеки трактується з різних точок зору. Психологи, наприклад, визначають його як відчуття, сприйняття та переживання потреби у захисті життєвих потреб та інтересів людей; філософи – як стан, тенденції розвитку та умови життєдіяльності соціуму, його структур, інститутів та установ, при яких забезпечується